

Příchod pastevců určil ráz Valašska

Salašnictví je zvláštní způsob chovu dobytka dříve rozšířený v celé oblasti Karpat s přesahy na Balkánský poloostrov. Jeho specifikem byl chov ojedinělé rasy ovcí, která díky své odolnost mohla pobývat na horských pastvinách přes celé léto. Tam se zpracovávalo jejich čerstvé mléko na sýry či žinčicu.

Příchod valašských pastevců s jejich stády ovcí a koz v 16. století výrazně ovlivnil zdejší kraj a určil jeho ráz na další století. Pro vrchnost znamenal příchod valachů (původní označení pastevece) možnost hospodářsky využít dosud neosídlené hory.

Proto je na svá panství často přímo zvali a poskytovali jim různé výhody. Valaši si totiž vyklučovali na horách pastviny pro svá stáda, ze kterých odváděli vrchnosti daně, které byly vyšší než případné příjmy z těžby dřeva.

Valašská kolonizace nebyla příčinou vzniku nových sídel v krajině, ani nárůstu ploch orné půdy (jelikož počty příchozích valachů nebyly velké) ja-

HORSKÁ SALAŠ.

Foto: archiv Muzea regionu Valašsko

ko kolonizace pasekářská, ale vedla k rozšíření salašnického chovu koz a ovcí na místních horách.

Pro krajinu znamenalo rozšíření pastevectví ústup rozsáhlých ploch lesa na úkor pastvin. Valaši zpočátku svá stáda pásli přímo v lese, kde spásaly mladé stromky, hlav-

ně na hřebenech hor kde nebylo stromová tak hustá. Postupně, když se začali v kraji usazovat, lesy cíleně vypalovali, aby získali větší plochy pro svá stáda.

Na místě původních lesů tak začala vznikat luční společenstva a jejich plocha se rozšiřovala až do 19. století. Pastviny

ležely na méně úrodných místech a podléhaly přesně danému způsobu obhospodařování. Zjara na ně valaši vyháněli dobytek, posléze i hovězí dobytek. Na konci léta byly již pastviny spasené, a tak se po sklizni obilovin dobytek přesouval na strniště. Pastviny tak měly dost času pro regeneraci na příští rok.

Komplexy ovčích pastvin, tzv. pasínky, byly porostlé solitérními stromy – javory a lípami, keři lísky a růže, ale hlavně jalovci, čímž získaly valašské pastviny nezaměnitelný charakter. Právě jalovce byly jedinou dřevinou, kterou nedokázaly stáda ovcí vypást.

V určitých periodách docházelo k umělému vypalování a klučení keřů jalovce a růží. I když se plochy pastvin utěšeně zvětšovaly, valaši nepouštěli ani lesní pastvu, což mělo za následek stárnutí porostů, jelikož mladé stromky sežral dobytek. Vzhledem k úbytku lesů a nárůstu jejich finanční hodnoty začala vrchnost lesní pastvu od konce 18. století omezovat.

Pavel Mašláň, Muzeum regionu Valašsko